

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 83 (10068)

1976 чылдың апрель 7, среда

1925 чылда
үлгүлөттөгөн

Өртөө
2 көп.

СОНГУЛДАЛАРНЫ ОРГАНИЗАСТЫГ ЭРТТИРЕР

1976 чылдың апрель 11-де бистин чуртувустун бүгү өнөөчүлүк республикаларын районнар (хоорайлар) улус судтарынын улус судьяларын сонгуур. Тыва АССР-ниң он сес хар четкен бүгү чурттакчы чоңу ол хүн сонгулда участоктарына келгеш, шын шийдилгенин херээн башкарып чорудар улуг идегелге төлөптин кижилер дээш боттарынын бадылаашкынын бээр.

Совет эрге-чакырганын эге үезинде-ле В. И. Ленин «Хамаатлар шуптузу сука болгаш чуртту эргеп башкарынга киржир ужурул» деп айткан. Ол ам амдыралда боттанган. Бистин чуртувуста шын шийдилгенин херээн социалисттик демократиянын принциптерин ёзууар ажылчы чоннарын сонгааны улус судьялары болгаш улус төлөөлери чүгле совет хоойлуларын удурутпа болдур-гаш, боттандырып турар.

Улус судьяларынын амгы сонгулдарын СЭКП-ниң XXV съездинин соон дарый, съездинин салганы өндүрүлгүлүк сорулгаларын бүгү совет улус политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүлүшкүн-биле күөсөдип кирипкен үеде эртин турары-биле онзагай. Бо байдал улус судтарынга сонгулдарга белеткелдерин улам ханы утка-шынарларга бедик идепкейлик болдур-гаш турар. Съезд социалисттик демократияны, совет хоойлу-дүрүмү улам ыңай сайзыраңгайдыларын, нинти корум-чурумун быжыглаарынын, кижилерин мөзү-шынар кижизидилгенин оруктарын тодаргай айткан.

«Совет хоойлу сагылганын, совет нинтиледин эрге-ажынын, совет хамаатларын эргелерин камгалалында турар милициянын, прокуратураның, судтарын, юстициянын органнын ажыл-чорудулганын сайзыраңгайдыларынче үргүлчү кичээни-гей салып келген болгаш моон сонгаар-даа салыр бис. Партия, күрүне ол албан черлеринин ажыл-чорудулганын чиник эвес болгаш хүндүткелдик күш-ажылын бедик-биле үнелер, оларын составы эки белеткелдик, төлөптин кадрлар-биле четкелетинген турар дээш сагыш салып турар» деп, эш Л. И. Брежнев XXV съездеги ТК-нын Отчет илеткелгени демдеглээн.

СЭКП-ниң XXV съездинин айтмышкыларын улус судтарынын моон сонгааргы ажыл-чорудулганын удурутпа болдурбушаан, эртерек сонгулдардан бээр бистин республиканын улус судтарынын ажыл-чорудулганын судьяларын, отчөттарына, кандидаттар-биле ужуражылгаларга, сонгулда мурунун агитас-массалыг ажылдарына анализтеп көргүсүшпаш, ажылчы чоннарга таныштырып чугула. Улус судтары сонгучуларын идегелги шын-ыдыш келген. Маана хамаарыштыр Тес-Хемнин, Эрзинин, Мөңгүн-Тайганын улус судтарынын эки ажылдаанын демдеглел болур. Ол улус судтары кирген херектерин саадатпай көөр, шийткелдерин ылаттын чедип алыр, ажык болгаш үнүүшкүнүг судтарын ажылдаар талазы-биле хөй ажылдарын кылып, суд чорудулганын кижизидикти утка-шынарын бедилди, чон ортузунга хоойлу-дүрүм тайылбырлаарын элээн калбаткан.

Ынаалзажок республикада улус судтарынын ажылында херектер көөр хуусаазын эртерир, хүлээп алган шийтпирлер шын эвес болганын оларын катеп көөр азы күш болдурар чоруктар хөй бооп турар. Ындыг чүүлдерин Улуг-Хем районун, Кызыл хоорайнын улус судтарынын чамдык улус судьялары болдур-гаш турган.

Съездинин материалдарын пропагандалаары-биле кады улус судтарынга сонгулдарга белеткелдер улам калбарып турар. Тыва АССР-ниң де-вискээрине улус судтарынын судьяларын 22 кандидат депштинген болгаш бүртүктеткен. Олар-биле ужуражылгалар организастыг эртин турар. Депштинген кандидаттар эртем-билинин, хууда бүдүжүнүг болгаш практиктиг ажылынын талазы-биле чоңун идегелги хандырын шыдар. Оларын аразында хоочун суд ажылдакчылары Р. В. Цуканова, Б. Л. Данзы, Д. О. Оюн-Барган болгаш өскелер-даа бар.

Амгы үеде чер-черде агитпунктар, участоктары сонгулда комиссиялары ажылдап турар. Партия болгаш совет органныр сонгулдага белеткелдерге кичээниг күштелдирген. Сонгучуларын дандызын ылавылаары дооступ турар. Хөй санныг агитаторлар, лекторлар сонгучулар ортузунга политмассалыг ажылды калбартып турар.

Ынаалзажок ол бүгүгө оожургаар барымдаа чок дээрзин демдеглээр херек. Сонгулда хүнүгө чедир каш-ла хонук арткан болза-даа, чамдык агитаторлар сонгучуларга четче барбаан. Сонгучуларын дандызын хынаары оожум чоруп турар. Сонгулда участоктарын дерини база саадатп турар. Бо айтыр-гаш партия организациаларын, чер-чер Советтеринин, сонгулда комиссияларын кичээниг-генин төвүгө турар ужурул. Сонгулда хүнүгө чонун салгы, културга хандырылганын эгелээш, транспорт харылзаага чедир бүгү айтыр-гаш баш удуу белеткелтиг болгаш чогуу үезинде хандырткан турары чугула.

Сонгулдарын организастыг болгаш бедик денелге эртерир дээш бүгү чүүлдерин кылган турар ужурул бис. А СЭКП-ниң XXV съездинин шийтпирлеринге сок кирген республиканын ажылчы чоңу апрель 11-де боттарынын бадылаашкыларын төлөптин кандидаттар дээш бээр чигини чок.

Беш чылдың
ЛОЗУНУ:

АЖЫКТЫ БОЛГАШ ШЫНАР

СЪЕЗДИНИ ШИИТПИРЛЕРИНГЕ СОРУК КИРГЕН

Ак-Довурактан медээ

АЖЫЛДАР ДООСТУР ЧЕТКЕН

«Тыва даг-дугу» комбинаттын ийги элчээниг бодун рудалар-даг-дугу арыл-гаш Төрөп чуртун продуцияны берип эгелээр үеде чоңошпаан. Оон тудушта хөй-хөй органициаларын, бидургаларын коллективтер боттарынын улу-хууш кирип келген.

«Северовостокэлектромонтаж» трестин А. Безосова удуруткан участогунд коллектив аада үш чыл иштинде ажылдаан. Бо үеде дургузуда кол корпуска реактор-наын, 6000 хүн чырык то-каларын, 750 километр демир-дуанты, 14 комплект транс-форматорлар станцияларын болгаш оон-даа өскө үлө-херекти олар кылып бүдүрген-нөр.

Олар трестин мастери Александр Бобровка, Алексей Кузнецова, Николай Ла-шенкова удуруткан бри-гададалар боттарынга олаш-

кан ажылды аксеткилдиг күөсөдип турарлар.

«Северовостокэлектромонтаж» трестин Ак-Довуракта участоктарынын кыл-гаш ужу-рул ажылдарын ам доостуру-лук ырында келген. Амгы үеде четкерде үрмек монтаж ажылдары артыкан. Оон ачыл-да электр уламыштарын кол корпуска чамдык черлеринге чедир шөери артыкан.

— Бо ажылдарын чокку хүнпери доостар бис — деп, А. Безосов чугаалады. — Ын-чалда-да № 14 механизация орелелинде В. Сухачева удурын ээргитер току уламыш шөер ажылчыларын казар ужурул чорин мынчага че-дир казып шыдавын турары бисти дүвүрдип турар. Бир эвес олар ол ажылды доостас болза, бистин участогустун хүлээлгезе күөсөтүстүс.

Н. ЧЕМЕЗОВ.

АЖЫЛДААРЫНГА БЕЛЕН

Бай-Тайга райоонуун коллектив март төвүгүнде болган ийги хурамыга коммунисттик субботник эртер 6 кижин составтыг комиссия тургускан.

Коллективте субботник үзүпке ажылда 135 кижин үнөр. Оларын чамдыкы тайгага 80 кубометр одаар мийи белеткээр, мурунда мийи белеткеп турган 3 гектар черин бүдүр аштар. Оон ыңай 6 тонна демир-дес аймап чыгар, кол кудумчула магазинер чоогунда 60 дес янзы-бүрү мийи тарып олуртур. магазинер демир-дес аймап, кайла херминерип чугаалаар.

Ажылчынын айы-биле ол хүн субботникке дорт ки-ришпес чамдык садыгжылар, хөй-пикти чөмөшпел-генин ажалдакчылары, лоб-быжыкчылары, одак-чылар ол хүн ажылдап аклазын онту беш чылдың фондустунче бүрүн-биле шийткелер деп патриотчу савалга каттыкканнар.

Ол бүгү ажылдарын бүдүрүп кылгырар 6 автома-шина, 1 трактор-самосвал, боду уура хымштыгы 1 трактор дүдүнгөн. Субботник хүнүнде кылдынар

ажылдарын ийги түдүн 673 рубльге доктааткан, оон 350 рубльди онту беш чылдың фондустунче шийт-келер.

Х. КАҢ-ООЛ

ҮШ БӨЛҮККЕ ЧАРЛЫР

В. И. Ленинниң төртүткөн хурамын бээр 106 чыл болурунга турсааткал коммунисттик субботникке Улуг-Хем районда Жылан атыг советтун ажал-кы-чилери төлөптин үзүп кирип шийтпирлээр. Ол хүн нинти-биле 485 кижин үш бөлүккө чарлып ажылдаар.

Тайгага 50 кубометр одаар мийи, 100 кубометр тууд мийи белеткээр, 50 гектар тарыга шөдүнүг дажын аштар болгаш ситен шөдү сугтарар 2 километр дүрт-тут буга ууну казып аштар. Субботникке 6 трактор, 5 автомашина ажылдаар.

Оон беш чылдың фондустунче ол хүнүг кылдынар ажылдарын 654 рубльди шийткелерин шийтпирлээр. Д. ШУЛУУ

ХООРАЙНЫ НОГАНЧЫДАР

Дүүн, СЭКП Кызыл хоорай-ногачыларын тус-тус коллективтер күөсөдип төлө-дө чүпү кылза чогууртуп, хоорайны санитарыг байдалын экижидерин чугаалаар. Кы-зыл хоорай-ногачыларын хоорай-ногачылар чүпү кылза кыл дээрин ол тодаргай чуга-алаар.

Ол ийиш хураалга хоорай-ны чаргайдылар болгаш но-гачылар талазы-биле эртерек чамдык социалисттик чаржы-ны түнелди үндүргенин диниалат. Тываның «Хүндү-ледик Демте» орденниг геод-лия-сипиел экижидерин бирги черип алгаш, 500 рубль түнүг акша шаңгалып алган.

(Бистин көрр).

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СУДУНУН ПЛЕНУМУ

Чокта чаа ССРЭ-ниң Дээди судунун элчээниг пленуму Д. И. Скрябин тургускан-биле бооп өрткөн.

СЭКП-ниң XXV съездинин шийтпирлеринге холбан-гаш судтун ажыл-чорудулга-зын дөңсөп бешер дугайында удурутпа болдур-гаш ужурул тайылбыр чүдүлгө-нү шөүм түзөп алган. Күр-ненин, күш-ажылдык болгаш бүдүргөни-да сагыла-чу-румун улам быжыглаарынын, социалисттик өнү-хөрөгүн колгаарлаарыга удуу шийт-пиринг демсөөсүнүн, күр-нени мегелээр таварыгын, төчөгүн, ажал-агышын эвес чоруктарын уузакаары-нын, ботай шынарларын про-дукцияны кылып үндүрүш-түрү демсөөсүнүн, долгандыр-турар бойду чүдүлгө кам-галарынын чүдүлгө-нүгө ола-пача кичээниг салгырын пле-нум суд органнынга дас-кан.

Социал хөгжүдөниг болгаш удуштуу амдыралынын мате-риалдык дөңсөп бешер та-лазы-биле партиянын айт-кан программанын күөсөдип-биле холбангыр пленумун доктаалында совет хамаат-ларын эрге-ажыктарын, олар-нын амдыралын, калкын-дын болгаш төлөптин чорун, эргелерин болгаш хоойлу бу-галар эрге-ажыктарын кам-галарын хандырып суд чө-дүлгөни улам улактаар ро-ля онзаал демдеглээн. Ки-жидерге чүдүр алар кем-хер-күлүгүлүк шийтпирлерин дугайында, хураганаар болгаш хамааткаар хандыры-биле холбанган өскө-даа үлө-лөшкөндөр дугайында кезе-чек херектерин суд чөдү-лүгү-нүгө болгаш оор хүлээлгелер болгаш суд чө-дүлгө-нүгө хоойлу-дүрүм үрүктелерин бүгү-пиктиг буруу шапарына ажыла-рыш чедип алыр ужурул.

Суд чөдүлгөни ажылын улам сайзыраңгайдылар-биле холбанган өскө-даа айты-рыгларына база чугаалаан.

Пленум суд чөдүлгө-нүгө талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди судунун болгаш ССРЭ-ниң Чингизи прокуратурун уду-ламышкыларын чугаала-жып көргөн.

Пленумун ажалында ССРЭ-ниң Чингизи прокуратура Р. А. Руленко болгаш ССРЭ-ниң юстиция министрлерин бири ораалчылар А. Я. Сухарев олар кирипкен.

Эш Г. Ч. Ширин ху-рамын ажалында кирипкен болгаш бүдүргөни ажы-тыг чоруту бедилерин бол-гаш ажылдык шынарын эки-жидерин талазы-биле онту беш чылдың сонгулдарын күөсөдип хандылар арга, кураалдарга, республика-нын ажал, амдыралында тусгай чижиктерин көргүзүп турар, доктаган. Кайы-даа ажалда чижиктерин үнел-дери күш-ажылдык коллективтерде партия организациа-ларын, ша, шынар составын экижидерин, коммунистерин авангарды ролун бедилеринде хамдарып деп, ол онзаал демдеглээн.

Оон беш чылда районнуу ажылчы чоннарында мурун-да улуг сорулгаар салдыган. Чижээлгээр, 1980 чылда кү-рүгөггө чет сазарын 3300 тон-на, сүтүнү — 3600 тонна, дүктү — 261 тонна чедерин дүлдүл көрдүнгөн. Районнуу таражылары чыл бүтүдө күрүгөггө 11,5 му тоннадан эвеш эвес таразын сазар планын.

Районнуу партия актив-нин хурамы СЭКП ТК-ны боттандырып тубары иштин болгаш дашкы политик-анын бүрүн дөңсөткөн, 1976 чылдың планниг олаалла-рын бедиктеп хүлээлгелерин күөсөдип хандылар хемчег-терин айткан чонналы хү-лээп алган.

С. МААДЫ.

«Шыныч» тускай мөр.

АВАНГАРДЧЫ РОЛЬДУ БЕДИДЕР

Каа-Хемниң партия активиниң хурамындан

Эртерек понедельникте Каа-Хем районнуң партия актив-нин хурамы болуп өрткөн. Апаа «СЭКП-ниң XXV съез-динин ажылынын түнелери болгаш районнуң партия ор-ганициаларын сонгулдары-нын дугайында» илеткелди СЭКП Каа-Хем райкомунун бири секретары Н. П. Фе-доров кылган.

СЭКП-ниң элчээниг XXV съездин болгаш оон хүлээп алганы тоотулук докумен-тилерни база шийтпирлер, бүгү республикада мийик. Каа-Хем районнуу ажылчы чон-нарын күш-ажылчы чаа-чаа чедикшиновке улам сорук кирген. Районнуу ажыл-иш-чилери амгы үеде съездинин материалдарын, мааным пар-тия Топ Комитетинин Чинги-се секретары эш Л. И. Бре-жневтин съездеги кылганы СЭКП ТК-нын Отчет илетке-лини ханлы-биле өөренип кө-рүп, онту беш чылдың өндү-рүлүгүн амыралга бот-тандырып дээш күөсөдип-кениг ажылдап эгелээниг илеткелчи болгаш актив ху-рамыга савал берген то-дараг чижектерге чугаалаан.

Район онту беш чылдың баштайгы чылдың бириг кварталында күрүгөггө эт са-дарынын планын 151,2 хү, сүтүнү — 120,5 хү күөсө-дип. Юбилейи онту беш чылды хуусаа бетине күөсө-дип дээш калбарган соци-алист чарыштын бириг оу-

рунда «Тинелге» колхозтун ажыл-ишчилери чоруп турар. Бо колхозтун кежигүшери күрүгөггө мал болгаш чер ажылынын продуктуларын сазар талазы-биле хүлээл-гелерин доктаамал күөсөдип келген. Амгы үеде мал кыш-тагалашынын өнү эртин тур-рар, чакы хову ажылдарын-га белеткел доозулган.

Районнуу бүдүргө-нелеринде № 958 мехколхоз, № 1104 тулук участогу, ажал ажыл-агый черинин, са-лыг организациаларын кол-лективтерин чаа беш чылды эки көргүзүлгелерг эгелээн.

Оон беш чыл—бүдүрүл-генин ажыктыг чоруту бедил-ерин, болгаш улам ажыл-агыйнын бүгү эвешелеринде ажылды шынарын экижиде-ринин беш чыл. Ычанган илеткелчинин база савал бер-ген «Октябрь 30 чыл» кол-хозтун даргазы Б. А. Моро-зов, «Тинелге» колхозта пар-тия организациаларын сек-ретары Т. С. Салчан болгаш өскө-даа эштерин чаа беш чыл-дын бо онзагай талааларынче кичээниг үнелдирген, пар-тиянын XXV съездинин бо талазы-биле сазар сонгу-ларынга дүдүтүр районнуу

экономикасында, тус-тус алыр-ларында байдалды ханы ала-лыттарга таварыла эвес.

Бир эвес бо негеделерге хамдарыштыр алыр болза, рай-онда чедир ажылдагынмай турар кураалдар хөй. Бойду-дус-хорун талазы-биле Каа-Хем өскө районнардан чүгээр байлаады, ийи түрүгө тар-гаш болгаш мал чөмү бүдү-реринин хемчээли сөөлүг чылдарыда алаан чугаалаан. Оон уламандан мал чөмине херек-лээр савал болгаш өскө-даа чүдүлгөни Сазар ийиштинде сөөлүгү, улу чарыгаларын үндүрүп турар. Тараа эки үн-ген чамдык чылдарыда саваны даразында чылдарыда четчир кылдыр белеткен, ажаап ал болуп арта районда бар. Мал чөмине бүдүн чартык чылда четчир курааларын тургузар талазы-биле «Тинелге» кол-хозтун тусгайжыгында бри-гадазынын байлак дүрүлгө-нүгө районда негедерээн.

Чер ажылынын култуура-нын бедилгенин турарында чамдык ажал-агыйларын өс-түрүп турар таразынын бөт-төзүлүгү. Чижээлгээр, рай-онда нинти-биле 1 центер таразын бөт-төзүлүгү 10 рубль 53 коп. түзө (1975 чылда планнатынган 6 руб. 06 коп).

«Коммунизмге орук» колхозта 13 руб. 28 коп, а «Ленинниң орук» — 19 руб. 74 копкек бооп турар. Бо чылдын чакы таварыламын «Совет Тыва», «Кызыл түк» советтар, «Октябрь 30 чыл» колхоз комсомол белеткен-ген. «Бүрүн», «Кызыл түк», «Вурунгар» болгаш оон-даа өскө ажал-агыйларын чам-дык малы чугаап турар.

Бо болгаш өскө-даа четпес-тер тус-тус ажал-агыйларда партия кежигүшөрлөрүн ажылчыларын, колхозчу-ларын ортузунга авангард-чын ролун ам-даа кулу бооп турарында болгалаарын илеткелчи база Сары-Сен стур Советинин күөсөдип-биле даргазы В. В. Сарыулов бол-гаш өскө-даа демдеглээн.

Партиянын XXV съездин-ге СЭКП ТК-нын Отчет илет-келгени совет нинтиледин удуруткучу болгаш башкарык-чы күжү болуп партиянын хо-рөзенин быжыглаарына бол-гаш хөгжүлгө-нүгө улу кичээниг салгырын демдеглээн. Бо негеделин Каа-Хем район-нуу чамдык ажал-агыйларын-га болгаш бүдүргө-нелеринде партиялар, парторганы чедир күөсөдип турар. Ыш ажыл-агый черинде, амгы-

рал хандырыла комбинатын-да, «Кызыл түк» болгаш «Со-вет Тыва» советтарда партия организациаларын хуө-рө-нени сөөлүг чылдарыда өс-түрүп. Районнуу амдырал хандырыла комбинатынын партия организациаларын чү-гө-лө үш коммунист бар. Олар шуптузу удуруткучу ажылдакчылар. «Кызыл түк» колхозтун партия органи-циалында (секретары М. С. Сапал) партия кежигүшү-чаны-даа хову, малчын, механизатор чок. СЭКП рай-комунун бөүрү, оргилде моон шындын түнелди кил-дир алаар.

Партиянын XXV съездин ажылын доокандан бээр ай-акыг үе эртерек. Республи-канын ажал-агыйлары, бугу-рүлгө чедер кык агитаци-янын бүгү хандырылган съез-динин салган сорулгаларына лүгүтүр ала дери, чартаан. А бо районнуу «Ленинни орук», «Совет Тыва», «Кызыл түк» советтарынын төп суур-лары ам-даа эки дериттин-көөн.

СЭКП ТК-нын кежигүшө-нүгө Чижээлгээр, СЭКП-ниң XXV съездинин делегаты, партия Тыва обкомунун бириг секре-

тал хандырыла комбинатын-да, «Кызыл түк» болгаш «Со-вет Тыва» советтарда партия организациаларын хуө-рө-нени сөөлүг чылдарыда өс-түрүп. Районнуу амдырал хандырыла комбинатынын партия организациаларын чү-гө-лө үш коммунист бар. Олар шуптузу удуруткучу ажылдакчылар. «Кызыл түк» колхозтун партия органи-циалында (секретары М. С. Сапал) партия кежигүшү-чаны-даа хову, малчын, механизатор чок. СЭКП рай-комунун бөүрү, оргилде моон шындын түнелди кил-дир алаар.

Партиянын XXV съездин ажылын доокандан бээр ай-акыг үе эртерек. Республи-канын ажал-агыйлары, бугу-рүлгө чедер кык агитаци-янын бүгү хандырылган съез-динин салган сорулгаларына лүгүтүр ала дери, чартаан. А бо районнуу «Ленинни орук», «Совет Тыва», «Кызыл түк» советтарынын төп суур-лары ам-даа эки дериттин-көөн.

СЭКП ТК-нын кежигүшө-нүгө Чижээлгээр, СЭКП-ниң XXV съездинин делегаты, партия Тыва обкомунун бириг секре-

